

МЕТОДОЛОГІЯ І МЕНДЖМЕНТ У ФІЗИЧНІЙ КУЛЬТУРІ

УДК 371.15:796/799

Світлана Бельмега

ББК 74р

ПЕДАГОГІЧНА ТВОРЧІСТЬ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

У статті розглянуто особливості педагогічної творчості, її значну роль у професійній діяльності майбутнього вчителя фізичної культури. Автор виділяє основні рівні, особливості та організацію навчально-виховної діяльності вчителя, розкриває шляхи розвитку творчих здібностей фахівців фізичної культури.

Ключові слова: педагогічна творчість, творчий учитель фізичної культури.

В статье рассматриваются особенности педагогического творчества, его значительная роль в профессиональной деятельности будущих учителей физической культуры. Автор подчеркивает основные уровни, особенности в организации научно-воспитательной деятельности учителя, раскрывает пути развития творческих способностей будущих учителей физической культуры.

Ключевые слова: педагогическое творчество, творческой учитель физической культуры.

The article deals the main aspects of pedagogical creation, its role in the professional action the future physical training's teachers. The author selects the main levels, peculiarities and organization of science-educational activity teacher, opens the way of development of creative ability of the future physical training's teachers.

Key words: pedagogical creation, creation physical training's teacher.

Постановка проблеми та аналіз результатів останніх досліджень. Оновлення суспільства, а тим більше його радикальна зміна, суперечливий, складний і тривалий процес, пов'язаний із пошуком нових шляхів, засобів здійснення перетворень в усіх сферах життєдіяльності людей. Усе це зумовлює необхідність творчої участі в цьому процесі всіх членів суспільства, тому що недостатня творча активність, відсутність ефективних стимулів її розвитку та реалізації – основні фактори, які заважають втіленню нових ідей, задумів, цільових настанов й організації.

На сучасному етапі, із метою вирішення актуальних проблем суспільству дуже необхідні творчі особистості у сфері науки, що передбачає виявлення і розвиток творчих здібностей майбутніх фахівців фізичної культури [1].

З-поміж численних факторів, що зумовлюють рівень матеріального й культурного життя у будь-якій країні, чільне місце посідає досягнутий особистістю творчий потенціал. Історичний досвід розвитку суспільства свідчить, що за наявності потужного творчого потенціалу, який визначається здатністю людей до творчої діяльності, високого рівня життя народу можуть домогтися навіть ті держави, які не відзначаються багатством природних ресурсів (наприклад, Японія) [2].

Адже творча праця є не тільки вирішальним фактором соціально-економічного й культурного розвитку держави, а й ефективним засобом гармонійного розвитку людини, її духовного, морального та фізичного вдосконалення.

Мета роботи – розкрити сутність педагогічної творчості в більшості вчителів фізичної культури.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети використовувалися теоретичний аналіз наукових джерел, спостереження.

Проблема становлення творчої особистості вчителя розглядалася в рамках філософії, психології, педагогіки. Безпосередньо проблемам формування та розвитку педагогічної творчості велику увагу приділяли у своїх наукових працях ряд учених (В.І.Андрєєв, І.Г.Герашенко, В.І.Загвизинський, В.А.Кан-Калик, Я.А.Паномарьов,

С.О.Сисоева, Р.П.Скульський, Н.В.Синтешева, О.Я.Мариновська та ін.) [1; 4; 6; 7; 12; 15; 16; 17]

На початку XXI століття безперервна суспільна перебудова виступає як складова умов життя людини. Навчитись орієнтуватись у таких умовах і керувати ними – одна з головних проблем, що стоїть сьогодні перед світом, перед установами, навчальними закладами й кожною особистістю. В умовах соціально-економічних зрушень, якісних суспільних перетворень останнього часу в нашій країні школа не може залишитись недоторканою стабільною системою [6].

Нині перед учителем фізичної культури стоїть завдання зосередити свої зусилля на формування в учнів стійкої мотивації щодо збереження й зміцнення здоров'я, розширення функціональних можливостей організму дитини через цілеспрямований розвиток основних фізичних якостей і природних здібностей, утвердження ціннісних орієнтацій щодо використання фізичних вправ як одного з головних чинників здорового способу життя. Тобто створити умови для становлення фізично здорової, соціально активної, творчо розвиненої особистості, здатної навчатися впродовж життя, спроможної адаптуватися до складних умов сучасності. А це, як засвідчують чисельні дослідження, може забезпечити лише творчий педагог, так як він здатний побачити дитину такою, якою вона є насправді і якою може стати за найбільш сприятливих для її розвитку умов [17; 18; 19].

Творчий педагог – це особистість, яка під впливом зовнішніх чинників набула потрібних для актуалізації творчого потенціалу додаткових мотивів, особистісних здібностей, які допомагають досягти творчих результатів в одному чи кількох видах творчої діяльності [12].

Тому *творчу особистість* визначають як особистість, межі творчості якої охоплюють дії від нестандартного розв'язку простого завдання до нової реалізації унікальних потенцій індивіда в певній галузі. На наш погляд, це людина, яка володіє певним переліком якостей, а саме: рішучістю, умінням не зупинятися на досягнутому; сміливістю мислення; умінням бачити на перспективу, піти проти течії й зруйнувати те, чому вірить сьогодні більшість.

Серед характерологічних особливостей творчої особистості вчителя фізичної культури більшість авторів виділяють: відхилення від шаблону; оригінальність; ініціативність; наполегливість; високу самоорганізацію; працездатність.

Тому ми цілком погоджуємось з думкою про те, що **творча особистість** – це індивід, який володіє високим рівнем знань, потягом до нового, оригінального, який уміє відкинути звичайне, шаблонне. Головним показником творчої особистості дослідники вважають наявність творчих здібностей, які розглядаються як індивідуально-психологічні здібності людини, що відповідають вимогам творчої діяльності і є умовою її успішного виконання [7].

Безпосередньо поняття творчості в науковій літературі тлумачиться психологами, філософами й лінгвістами як діяльність людини, що створює якісно нові матеріальні й духовні цінності [13].

Отже, **творчість** – це джерело новоутворення, нововведення, створення на основі набутих знань та практичної діяльності нових шляхів і методів навчально-виховного процесу.

Сьогодні дуже часто за творчість видають довільні варіанти організації навчально-виховної роботи, зокрема й недосконалі, мотивуючи тим, що, як зазначається в багатьох наукових джерелах, професійна діяльність учителя є творчою за своєю природою. Виходить, нібито достатньо закінчити педагогічний заклад, одержати диплом і приступити до своїх професійних обов'язків, щоб вважатися творчою особистістю [11].

Вважаємо, що таке спрощення розуміння суті педагогічної творчості не допустиме, а тому потребує конкретизації й теоретичного осмислення. Ми цілком погоджуємось з думкою Р.П.Скульського [18], що під педагогічною творчістю вчителя слід розуміти таку організацію його професійної діяльності, яка на реально доступному рівні забезпечує:

- максимально можливі результати розв'язання освітніх завдань, що стоять перед сучасною школою, за умови раціональних затрат робочого часу, власних зусиль і зусиль учнів;
- безперервне зростання загальної та професійної культури педагога, його активну пошукову діяльність, спрямовану на підвищення ефективності освітнього процесу.

Аналіз спеціальної літератури, ґрунтовне переосмислення сутнісної природи поняття “творчість” формує думку про те, що для того, щоб педагогічна праця перейшла в творчу, учителеві необхідно перш за все усвідомити себе як творця в педагогічному процесі, зрозуміти особливості власної творчої індивідуальності, сутність, значення й завдання педагогічної діяльності, її мету, потрібно сприймати учня як особистості в педагогічному процесі.

Таким чином, педагогічна творчість – це здатність учителя фізичної культури в творчій педагогічній роботі оригінально вирішувати педагогічні завдання, розробити нові засоби, методи, прийоми, застосувати педагогічний досвід у нових умовах, удосконалити систему роботи з учнями, здійснювати імпровізацію в педагогічному процесі. Під час роботи з учнями вчитель передбачає педагогічні ефекти, впливає на уяву, увагу, пізнавальну діяльність учнів, а також звертається до педагогічного перевтілення, що робить його діяльність творчим процесом [10; 20].

Творчий процес – це створення нових соціально значущих матеріальних і духовних цінностей [1].

Безумовно, творчий процес учителя фізичної культури може бути в тому випадку, коли навколо нього створена належна творча атмосфера. Створення сприятливих умов для розвитку педагогічної творчості, самореалізація особистості вчителя є складовою частиною діяльності керівника установи, його соціально-психологічною функцією управління школою. Соціально-психологічні функції, як зазначає Р.Х.Шакуров [5], спрямовані на формування в педагогічному колективі таких соціально-психологічних станів і якостей, які необхідні для продуктивної праці. Таким чином, слід зазначити, що ефективний розвиток педагогічної творчості й самореалізація учителя можливі тоді, коли діяльність школи спрямовується на новизну, де враховуються особистісні якості вчителя, його ініціативи й здібності.

При цьому велику роль відіграють: проведення тижнів творчості, які ввійшли в практику сучасної школи, творчих вечорів, дискусій, щоб висвітлити результати своєї роботи, авторських навчальних моделей, самооцінок роботи вчителя й безпосередньо моральне й матеріальне заохочення та ряд інших допоміжних чинників [14].

Отож формування творчого потенціалу майбутніх учителів фізичної культури має посідати найважливіше місце в його професійній підготовці. Адже кожна діяльність в умовах сьогодення потребує насамперед оригінальності, новизни, відмінності від створеного вже раніше, відомого.

При цьому слід пам'ятати, що важливою рисою *творчої особистості* є високий рівень знань і вміння здійснювати глибший і сильніший аналіз явищ, які лежать в основі професійної діяльності. Проте одного лише сприйняття мало – творчість передбачає й велику завзяту роботу вчителя над удосконаленням своєї майстерності.

Численні психолого-педагогічні дослідження доводять, що творчі здібності людини особливо інтенсивно розвиваються в дитячі, підліткові та юнацькі роки, насамперед під час навчання, якщо воно організовано належним чином.

Однак на практиці творчий підхід до розв'язання завдань навчання та виховання учнів у шкільному курсі "Фізична культура" поки що є рідше винятком, ніж правилом.

Можливості навчально-виховного процесу для розвитку творчих здібностей школярів у системі фізичного виховання використовується далеко не повністю. Головна причина такого становища полягає в тому, що, попри загальне визнання творчого характеру педагогічної діяльності вчителя, переважна більшість педагогів недостатньо до неї підготовлена.

Здібності до творчої діяльності школярів, на нашу думку, можуть успішно розвиватися за умови відповідного творчого підходу вчителя фізичної культури до організації педагогічного процесу. Адже успішне розв'язання завдань навчання та виховання молоді великою мірою залежить від творчості вчителя, його загальної культури, ерудиції та професійної майстерності. Саме тому педагогічна професія вчителя фізичної культури, якій він присвятив своє життя, потребує постійного творчого пошуку, невтомної праці над собою, величезної душевної щедрості, любові до дітей, безмежної відданості праці. Крім цього, сучасні навчальні програми шкільного курсу "Фізична культура" вимагають від педагога творчого підходу до планування навчально-виховного процесу в умовах модульного навчання, урахування інтересів дітей, можливості матеріального забезпечення, традиції школи й місцевості, у якій вони проживають [8].

Отже, творчий педагог є одним із шляхів до успіху у формуванні фізично здорових, духовно багатих, інтелектуально розвинутих школярів, бо як добро виховує добро, так і творчість розвивається через творчість.

Висновок.

Отже, педагогічна творчість є рушійною силою професійного росту вчителя фізичної культури як чинник введення нових методів, засобів в освітній процес. Адже вчитель повинен вносити у свою працю щось нове, оригінальне, неповторне, яке б відрізнялося від стандартного, шаблонного. Що й передбачає продуктивний результат у професійній діяльності вчителів фізичної культури.

1. Андреев В. И. Диалектика воспитания и самовоспитания творческой личности / В. И. Андреев. – Казань, 1988. – 228 с.
2. Бал Г. О. Гуманістичні засади педагогічної діяльності / Г. О. Бал // Педагогіка і психологія. Вісник АПН України. – 1994. – № 2. – 180 с.
3. Бухвалов В. А. Развитие учащихся в процессе творчества и сотрудничества / В. А. Бухвалов. – М. : Центр "Педагогический поиск", 2000. – 144 с.
4. Геращенко И. Г. Педагогическое творчество и формализм / И. Г. Геращенко // Школа. – 2000. – № 1. – С. 2–5.
5. Гирнинов Г. В. Наука и творчество / Г. В. Гирнинов. – М., 1979. – 258 с.
6. Загвязинський В. И. Педагогическое творчество учителя / В. И. Загвязинський. – М., 1987. – 159 с.
7. Зязюн І. В. Безсвідома і творча інтуїція / І. В. Зязюн // Професійна освіта: педагогіка і психологія. – К., 2003. – 135 с.
8. Кан-Калик В. А. Педагогическое творчество учителя / В. А. Кан-Калик. – М., 1987. – 167 с.
9. Лузина Л. М. Формирование творческой индивидуальности учителя в педвузе / Л. М. Лузина. – Ташкент, 1986. – 185 с.
10. Максим'юк С. П. Педагогіка : курс лекцій / С. П. Максим'юк. – К., 2000. – С. 199.
11. Мариновська О. Я. Готовність учителя до професійної діяльності як об'єкт психолого-педагогічних досліджень / О. Я. Мариновська // Науковий часопис національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики : зб. наук. пр. / ред. кол. О. Мороз, Н. Гузій [та ін.]. – К. : НПУ, 2006. – Вип. 5 (15). – С. 27–33.
12. Моляко Б. А. Психологические проблемы творческой деятельности / Моляко Б. Ф., Литвинов Н. Т., Коваленко А. Б. – К. : Знание, 1980. – 16 с.
13. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості вчителя : навчально-тематичний план і програма курсу педагогічних спеціальностей вищих навчальних закладів України / [С. О. Сисоєва, В. І. Барко, І. В. Бушовський та ін.]. – К., 1991. – 32 с.

14. Паномарев Я. А. Психология творчества и педагогика / Я. А. Паномарев. – М. : Педагогика, 1976. – С. 76.
15. Поташник М. М. Педагогическое творчество: проблемы развития и опыт : пособие для учителя / М. М. Поташник. – К., 1988. – С. 5–60.
16. Синтешева Н. В. Пути профессионального становления молодежи : профессиональная педагогика / Н. В. Синтешева. – М. : Высшая школа, 1988. – 136 с.
17. Сисоева С. О. Педагогічна творчість учителя: визначення, теоретична модель. Функції підготовки / С. О. Сисоева // Педагогіка і психологія. – К. : Педагогічна думка, 1998. – 255 с.
18. Скульський Р. П. Підготовка майбутніх учителів до педагогічної творчості / Р. П. Скульський. – К. : Вища школа, 1992. – 134 с.
19. Сухомлинський В. О. Педагогічна майстерність і творчість учителя. Вибрані твори / В. О. Сухомлинський. – К., 1993. – Т. 2. – С. 420.
20. Шакуров Р. Х. Творческий рост педагога / Р. Х. Шокуров. – М., 1985. – 80 с.

Рецензент: канд. пед. наук, доц. Презлята Г. В.